

Alfred Kubin - *Země snivců*

Vyjasněné poznání

Čemu jsem se především naučil: oceňovat hodnotu indolence. Získat tuto indolenci je pro živého člověka celoživotní práce. Dosáhneme-li její sladkosti, podržíme ji navždycky, i když za stálých bojů. I já jsem se teď pokoušel po celé hodiny soustředěně pozorovat kameny, květiny, zvířata a lidi. Při tom se mé oko zbystrilo, tak jako již byl zbystrěn čich a sluch. - Nastaly velké dny - objevoval jsem novou stránku snového světa. Vypěstované smysly ovlivňovaly poněkud myšlenkový aparát a přetvářely jej. Osvojil jsem si překvapující druh údivu. Vytržen ze souvislosti s ostatními věcmi, nabýval každý předmět nového smyslu. Mrazilo mě pomyšlení, že tělo sahá z věčnosti ke mně. Pouhá jsoucnost - být takovým a ničím jiným - se mi stávala zázrakem. Jednoho dne jsem si nad lasturou uvědomil, že neexistuje jen tak nezapně, jak jsem se dosud domníval. Tak tomu bylo brzy se vším, s celým světem. Nejintenzivnější sensace přicházely zprvu před usnutím nebo bezprostředně po probuzení - tedy v době, kdy tělo bylo unavené a život ve mně v mrákotném stavu. Svět - ne vždycky živý - musil být znovu tvořen a stále nově.

Víc a víc jsem ve všem pociťoval společnou nit. Barvy, vůně tóny a chuťové pocity byly pro mne zaměnitelné. A věděl jsem: svět je představivost, představivá schopnost, představivá síla. Všude, kamkoli jsem kráčet a cokoli jsem podnikal, jsem se namáhal, abych své radosti i svá utrpení zesílil; a tajně jsem se smál obojímu. Věděl jsem nyní s jistotou, že kývání sem a tam je prostě rovnováhou; právě u nejbližšího a nejprudšího výkyvu je to nejpatrnější a nejcitelnější.

Někdy jsem viděl svět jako měkký barevný zázrak, všechny nepřekvapivější protiklady se rozplývaly v jediné harmonii; jindy jsem se díval na nesmírně jemnou spleť tvarů. Ve tmě kolem mne šuměla varhanní symfonie tónů, v nichž se doplňovaly patetické a něžné přírodní zvuky ve srozumitelné akordy. Ano, jako náměsíčník jsem nevnímal zcela nové pocity. Vzpomínám si na ono ráno, kdy jsem si připadal jako střed elementárního číselného systému. Jako bych byl abstraktní, jako kymácivé těžiště sil - sled myšlenek, jaký se mi už nikdy neobjevil. Nyní jsem rozuměl Paterovi, vládci, strašlivému Mistrovi. Stal jsem se uprostřed velkolepých burlesek hlavním smíškem, aniž bych se odnaučil tomu, abych se nechvil s mučenými. Byl ve mně tribunál, který všechno pozoroval, a věděl jsem, že se v podstatě vůbec nic nestalo. Patera byl všudypřítomný, viděl jsem ho v oku přítele i nepřitele, ve zvířatech, v rostlinách a v kamenech. Jeho představivost tloukla ve všem, co tu bylo. Puls Snové země. Přesto jsem nelézal ve svém nitru ještě cosi cizího. Zjistil jsem ke své hrůze, že mé Já se skládá z nesčetných menších „já“, z nichž jedno číhalo za druhým. Každé následující bylo větší a uzavřenější; poslední zmizelo mému chápání ve stínu. Každé z těchto Já mělo své vlastní názory. Tak bylo na příklad s hlediska organického života pojetí smrti jako konce správné, na vyšším stupni poznání však člověk vůbec neexistoval, nic tedy nemohlo končit. Všudypřítomný byl rytmický puls Paterův, chtěl, nenasytný ve své představivosti, všechno zároveň, věc - a její opak, svět - a Nic. Mezi tím vším se kývaly jeho výtvořiny sem a tam. Na Ničem si musily vybojovat svůj smyšlený svět a na tomto smyšleném světě si opět vydobýt ono Nic. Nic se přičilo a nechťelo, pak počala představivost bzučet a sršet a ve všech škálách se to utvářelo, zvučelo to, vonělo a barvilo se - byl tu svět. Ale Nic pohltilo opět všechno stvořené a svět se zakalil a zpustl, život zrezavěl, odmlčel se a rozpadal byl opět mrtvý - nic -; a znovu od

začátku. Tak bylo lze vysvětlit, proč všechno navzájem splývalo, proč byl možná vesmír. To všechno bylo děsivě protkáno bolestí. Čím výše kdo rostl, tím hlouběji musil zapustit kořeny. Přeji-li si radost, chci zároveň i žal. Nic - nebo všechno. V představivosti a v Ničem musila být prapříčina; možná, že to bylo jedno a totéž. Kdo pochopil svůj rytmus, může přibližně vypočítat, jak dlouho mu potrvá žal a utrpení. Nesmysly, rozpory jsou součástí života. Požár mého domu je zároveň neštěstím a plamenem. Trpící necht' se utěší tím, že obojí je jen v představách. Patera, který vítězil na obou stranách, se tím také utěšoval.

Pomocí tohoto příbuzného tepu jsem počal rozumět i nižším bytostem. Věděl jsem přesně: tento kocour se špatně vyspal, onen střízlík má špatné myšlenky. Tyto odrazy ve mně nyní určovaly mou aktivitu i pasivitu. Hluk vnějšího světa bičoval mé nervy a dělal je citlivějšími až do chvíle, kdy jsem uzrál pro zážitky Snového světa.

Na konci tohoto vývoje přestal člověk jako jedinec existovat, nebylo ho už zapotřebí. Tato cesta vede ke hvězdám.

(překlad *Ludvík Kundera*)